

Första eller tredje klass mellanskola?

Som bekant grundades genom den senaste skolreformen den s. k. femklassiga mellanskolan, vars första klass utgör femte läsåret. Senaste skolår öppnades också en likadan mellanskola vid det svenska gymnasiet i Haapsalu varvid man med regeringens tillstånd öppnade mellanskolans tredje klass (sjunde läsåret) då man trodde att det skulle bli mera ekonomiskt för föräldrarna.

När det i år igen är fråga om att öppna en ny mellanskoleklass stå vi inför frågan: Första eller tredje?

Att i år liksom förra året öppna tredje klassen har ju sin enda fördel däri att eleven får stanna två år längre i hemmet och på så vis vinnes ju en mer eller mindre ekonomisk fördel. Det är dock svårt att tro att den lilla ekonomiska fördel uppväger den förlust som skolan gör därigenom att eleverna först två år senare komma under enhetlig ledning. Det är inget misstroende eller underskattande av arbetet vid våra folkskolor. Men rent pedagogiskt sett torde ett betydligt högre resultat uppnås om eleverna två år tidigare komma till mellanskolan. D. v. s. mottagningen till mellanskolan sker efter slutad fjärde klass vid folkskolan.

Tillägger man ännu att majoritetsbefolkningen såväl som andra minoriteter här i landet utveckla sina mellanskolor till femklassiga, som visserligen delvis sker på bekostnad av

femte och sju klasserna av folkskolorna torde vi svenskar i fråga om mellanskolan ej heller gärna kunna gå andra vägar. Anhålles om att föräldrar och lärare i god tid ville ombesörja anmälan till mellanskolans första klass d. v. s. femte läsåret hos rektor A. Üksti Haapsalu. Anmäla sig ett tillräckligt stort antal elever kommer i höst även svenska mellanskolans första klass att öppnas.

Rektor Per Söderbäck på besök med svensk kör.

Med ångaren "Estonia" anlände i söndags f. d. rektorn vid Pürksi folkhög- och lantbruksskola, numera rektor vid Lunnevad folkhögskola, Per Söderbäck med Folkungakören till Tallinn. Rektor Söderbäck är färdledare för nämnda kör, som vågat sig ut på en veckas turné till Estland. När detta skrives har kören redan hunnit med besök på Pürksi och Pakri, varefter färden ställes till Narva, varifrån man återvänder till Tallinn. Folkungakören ger gratis konsert på "Harjumägi" i Tallinn söndagen den 19 kl. 19,30 på kvällen.

Då de flesta av körmedlemmarna endast ha semestern till förfogande återvända de redan på måndagen den 20 hem till Sverige igen.

*

Också en annan av Pürkis förra rektorer, skolans skapare rektor Kaleb Andersson, vistas

Regn och åska i Tallinn.

Åskan slog ned i spårvagnsledningarna.

Efter den långvariga torkan ha de senaste dagarna gått i åskans och regnets tecken. På onsdagen mellan klockan två och tre utbröt ett häftigt åskväder i Tallinn varvid åskan slog ned med sådan kraft i Viruväramägi att hela paviljongen skakades. Av ett tiotal personer som hade sökt skydd för regnet under paviljongen erhöles en kvinna till följd av skrällen hjärnskakning och måste föras till sjukhuset. Samtidigt förstörde åskan också spårvagnsledningarna varför trafiken måste stoppas för en halvtimme på Narva-, Tartu-, och Pärnuvägen.

Svenska militärskepp i Tallinn.

Svenska skolsegelfartygen "Jarramas" och "Najaden" nådde fredagen Tallinns hamn, Segelfartygen lade till vid passagerarebron. Ombord befina sig inalles 9 officerare, 15 underofficerare och 190 kadetter. Komandörkapten Mohlin avlade visit hos överbefälhvaren, krigsministern, generalstabchefen och chefen för den estländska flottan. Söndagen mellan kl. 5 har publiken fritt tillträde att bese skolsegelskeppen.

med fru för tillfället i Estland. Rektor Andersson har denna sommar utvalt Haapsalu till sin vistelseort, varifrån han då och då gör en avstickare till svenskbygden.

(---lin)

Kyrkoh. Sven Danell:

Svenskminnen i Reigi.

I.

En dyster klang har Reigi i svenska öron. Minnet av den största tragedien i estlands-svenskarnas histosia är oupplösligen förknippad med detta namn. Sannsagan om de 1200 svenskarna, som såldes till tatarernas land och lämnade nära tusen döda efter sig på vägen, är alltför skakande för att kunna glömmas.

Sällar sig till nämnda minne klangen av Lempelius namn, den svenske prästens, vars dramatiska livsöde Aino Kallas så mästerligt skildrat, så blir känslan av ödestragik än starkare. Och låter man ortens invånare visa sig lämningarna av sjöröwarens falska fyr, med vilken han lockade fartygen på grund, och det stora källarvalv mitt ute i Kõrgesaareskogen, där enligt legenden befälet från de kapade fartygen brukade mördas, så kan man lätt börja tycka, att denna bygd lämpar sig mest för dystra betraktelser. Intrycket försvagas icke av väldiga ruinerna av Wiskoosa, den stora konstsidenfabriken, som blev färdig sommaren 1914 och hann arbeta något över en månad, innan kriget lade miljonanläggningen i spillror.

Och dock finns det få platser i Eesti, som på den svenske besökaren utövar en sådan betagande verkan som Reigi. Helst bör man komma dit en söndagsmorgon. Även en vanlig söndag i Trefaldighetstiden kan en skara på 200 personer samlas uppe på den kala kyrkbacken med sin vida utsikt över havet, hedarna och den forna svenskbyn Rootsiküla. Byn ligger på den kala heden utan några träd omkring gårdarna. Alla hus äro byggda med gavelrösten, liksom i Sverige icke valmtak, såsom annars i Eesti. I lärkträdens skugga invid kyrkogårdsporten stå några fordon. De små hästarna bära någon gång tecken på släktskapen med den på sin tid så berömda korsningen mellan araber och dagörussar, en stam som fick

vara med om att rekrytera tsarens fyrspann. Mången ponny har beundransvärt torra ben och ädelt huvud. Selbågen, eller, som vi i Eesti säga, loken står inte rätt upp och ned över hästmanken som på fastlandet utan ligger vanligen bakåt. Vagnen är icke den estniska „kirikuvanker“ utan en skrinda med två pinnstegar till sidstycken, snygg och svartmålad och med ett säte, som står på vagnsbotten förmedels två stadiga stälkfjädrar. En praktisk vagn, som kan användas till alla slags körslor, om sätet tages bort. En annan uppfinning, som vittnade om öbornas praktiska ingenium, beundrar främlingen i de klypor, som cykelåkarna använde för att hålla långbyxorerna i styr. En fingertjock hasselpinne av en handsbredds länga klyves i ena ändan, och byxvecket trädes in i klyckan. Billigt och ändamålsenligt!

Men låt oss se på människorna själva! Trots deportationen år 1781 finns det dydligen mycket svenskt blod kvar hos Reigiborna. F. ö. blevo icke alla socknens svenskar deporterade. Prästgårdsbönderna, främst då invånarna i Rootsiküla, berördes inte av människoköpet.

I varje fall ser man bland kyrkofolket många skandinaviska typer. Barnen ha runda, vidöppna ögon och smala hakor, gubbarna ha ofta långa armar och ben, allt drag som skvallra om svenskt blod.

Efter gudstjänstens slut kommer en gråhårsman fram och släcker altarljusen. Det är kyrkovärden Karl Börjer från Rootsiküla. När främlingen slår sig i språk med honom, och han får höra, att denne är svensk, lyser han upp. Han har talat svenska som liten och minns ännu några ord. Till sällskapet sällar sig kyrkoväktaren, som heter Madis Pilberg. De båda gubbarna visa kyrkans sevärheter. Den nuvarande kyrkan är enligt en inskription vid altaret uppförd

år 1862 på bekostnad av en baron Ungern-Sternberg. Kyrkoherden hette då Carl Forssmann. Den gamla kyrkan, som var församlingens helgedom vid tiden för den stora utvandringen, har stått en verst längre norrut, närmare havsstranden. Från denne gamla kyrka, byggd, på 1620-talet, finnas två föremål bevarade. Det ena är en i trä skuren reliefframställning i barockstil av Fadern som en gammal man med mitra på huvudet, Sonen i purpurmantel och törnekrona och med sitt kors i handen samt den Heilige Ande i en duvas gestalt mellan båda. Den andra bilden, en målning på trä, tydligen ett överstycke till en altarutsmyckning, föreställer Johannes och Maria vid Jesu kors och bär följande underskrift:

„O Guds lamb, som borttager werldenes synder, förbarma tig öfwer oss. Gegeben von dem Gute Lauk des wohlgebohren Herr Fändrich A. v. Bohring den 16. Apr. 1757“. Dessa bilder ha hört med till utvandrnarnas skatt av minnen från fädernas helgedom. Den majestätiska men på något sätt godhjärtade Gud Fadersbilden har väl stått för de döendes ögon då de i sina sista suckar anropat Gud om en salig hädanfärd. Och kanske har deras böner mången gång under nödens slag formats av de ord som alltid stått för deras ögon, då de sutto lyssnande eller sjungande i Reigi kyrka: O, Guds lamm, som borttager världens synder, förbarma dig över oss!

Givaren av den gamla altarmålningen, Fänrik v. Bohring, skall, entigt vad kyrkoherden i orten upplyst, ha varit en svensk officer, som ägt ett gods i trakten. Hans bröstharnesk förvaras ännu i prästgården.

(Forts.)

Bliv medlem i S.O.V.
och prenumerera på
KUSTBON

Stort scoutläger i Haapsalu.

Det tredje stora estniska scoutlägret öppnades förra söndagen av bildningsministern överste A. Jaakson. Vid öppnandet befunno sig utom de 2000 scouterna, varav en stor del utländska sådana, en oöverskådlig folkmassa, som hade kommit för att åse öppningsceremonierna.

Sedan ministern framfört riksäldstens hälsningar och förklarat lägret öppnat sjöngs hymnen och alla de i lägret deltagande nationernas flaggor gingo i topp. Nu bestogs talarstolen av den engelske generalen Burt, som framförde världsscouthefen lord R. Baden-Powells hjärtligaste hälsningar. Efter hälsningstalen följde paradmarschen, vari alla scouter deltog.

Pakri.

(Rågöarna)

Söndagen den 12 juli var en högtidsdag för Pakri. Då konfirmerades i kapellet på lilla ön 11 ungdomar, som förut under en tre veckors tid dagligen fått undervisning, ledd och hållen av prosten K. Nilsson från Tallinn.

Öarna Pakri bilda, som bekant, annex till svenska församlingen i Tallinn, varför det är naturligt att prästen reser dit ut under sommaren och vistas där någon tid då förbindelserna äro goda, och man kan hålla gudstjänst samt sköta det övriga församlingsarbetet. Förra sommaren vistades i samma syfte prosten Nilsson på Naissaar (Nargön) och Stora Pakri.

Kapellet på Lilla Pakri, som dagen till ära var smyckat med

ängsblommor och björkar, kunde inte rymma alla gudstjänstbesökare varför en del måste stanna utanför. Tallinns svenska kyrkokör var närvarande och sjöng några sånger, likaså herr A. Aspelin, som bidrog med ett solonummer.

*
Försommaren på Pakri, liksom i den övriga svenskbygden, har varit mycket torr, varunder allt växande lidit. Slåttern är så gott som avslutad och man har redan på backarna börjat skära rågen. Fisket har varit dåligt och den lilla fångst som är, utgöres av flundra och strömming. *Fridolin.*

**Kom ihåg Kulturfondens
sparbössa!**

Min största upplevelse.

(En av de elva)

II.

Nästa morgon vaknade John och Herbert vid att solen sken dem mitt i ögonen, där de lågo på däck i liggstolarna, insvepta i filt. Båda voro ännu ganska styva i ledarna och sömniga, för med sovningen hade det ej varit mycket bestämt. De hade nämligen råkat placera sina stolar vid uppgången ev en trappa och varje gång någon kom måste de göra undan sig och göra vägen fri. Nåja, länge dröjde det förstas inte innan de tyckte att det var tillräckligt. „Jag har nog av det här, jag packar mitt „tällt“ och går“, sade Herbert och reste sig beslutamt. Han tog stolen och filten samt marscherade till en lugnare plats dit kamraten snart följde efter och så kunde de äntligen sova. Ja, nu var det emellertid morgon och på båten där för en halvtimme alla slumrade på sina för natten intagna platser, utom vakten förstas, rådde nu liv och rörelse. Alla sprungo med sina handdukar, tvålar, tandborstar och rakgrejor, ty fin skulle man naturligtvis vara, när man kom till Serige. Sedan vi fått en kopp kaffe med smörgåsar

samlades vi alla på däck. Hur skön ändå Östersjön är! Man känner sig så liten och enkel när man ser ut över detoöverskådliga havet med den i solljuset glittrande vattenytan och känner sig betagen av dess nästan trolska skönhet. Ju högre solen stiger desto mer försvinner den högtidliga stämning, lämnande rum åt uppsluppen, riktig munterhet. Glädjen stiger så fort vi få sikte på de första kobbarna av den så beryktade svenska skärgården. Det var en högtidlig stund när „Estonia“ löper in mellan de yttersta skären. Mycket hade vi läst och hört om de väldiga granitblocken, men först nu hade vi tillfälle att jämföra dem med våra låga och flaka stränder. Dessa fyra timmar som båten behöver för att fara genom skärgården flöto nästan som en vacker dröm. Ständigt nya öar, den ene vackrare än den andra. Rodd-, segel- och motorbåtar av olika storlekar och typer komma här och där framstickande mellan kobbarna, och åt alla dessa skulle det vinkas och alla vinkade igen. Allt var så nytt och främmande och vackert.

Därhemma hade vi också sett en hel del vackra båtar, men det var just båtarnas mängd och skärgården som gav färg åt dem och så förstas känslan att man befann sig utomlands. Då kanske för första gången kände man vad det betydde att vara ung och hur vackert livet ändå är, trots alla matematiklektioner (här protesterar naturligtvis Herbert) och studentskrivningar, som under vinterns lopp spökat ganska mycket. Vi samlades redan i fören och trodde Stockholm vara i sikte, men snart blev det klart att vi först nu nått Vaxholm med dess fästningsmurar om vilken vi under vintern fått plugga. Gang på gång blevo vi besvikna av skymtande villor och slott men snart hade vi dock siluetterna av självaste Stockholm i sikte. Ja nu kunde även vi förstas varför staden kallas „Mälardrottningen“. Men vi ha icke mycket tid att beundra staden just nu, ty alla börja plötsligt söka och leta efter sina kappsäckar, överrockar och mössor så vi måste också gå och ta reda på våra grejor. Då allt är klart samlas vi ånyo i fören för att sjunga Modersmålets sång då båten lägger till. Sången ljuder, om vi själva få säga, icke allt för hest trots

Sveriges goodtemplare gästa.

En trupp, bestående av ett 30-tal goodtemplare från skilda delar av Sverige anlände i torsdags med ångaren "Estonia" till Tallinn.

En och en halv vecka som de tillbringa i Estland använda de för det första att göra en resa landet runt och för det andra att sammanträffa med de estlandssvenska ordenssyskonen i Riguldi och på Wormsö. De anlände enligt programmet till Rignldi den 23 juli där offentligt nykterhetsmöte kommer att hållas, varifrån de fortsätta till Wormsö där de på söndagen komma att övervara högmässan i kyrkan, varefter följer offentligt nykterhetsmöte någonstans i närheten.

Truppens ledare är herr Knut Andersson och som ciceron i Estland medföljer läraren T. Gärdström. *(-lin)*

allt sjungande föregående dag. Ja, och så blir det att taga farväl av alla som man hunnit bli bekant med under överresan och som nu måste fara vidare. Sedan landgången satts ut marschera vi alla i land. Under det pressfotografernas apparater blixtrade hälsades vi hjärtligt välkomna av mottagningskommittén, som bestod av prof. Tunberg, riksantikv. Curman, generalk. Fagraeus och fanjunkare Fribergh. Den sistnämnde blev vår utomordentligt förträfflige ciceron under hela vår vistelse i Stockholm. Vi sluppo till och med tullviceringen så fort de fick reda på att vi voro de estlandssvenska studenterna. Snart sutto vi i bilarna som körde oss direkt till vårt logement.

"Vi är i Sverige nu," jublar John då han med en jättestor kappsäck i handen gör sin entré i rummet där de andra redan ha ockuperat var sin säng och hålla på med att packa ut sina kappsäckar. "På vintern när det talades om Sverigeresan, trodde jag aldrig den skulle bli av, men nu är vi här", säger någon. "Ja nu är vi här", säger John ännu en gång och råtar på sig så att han ser minst ett tum längre ut än i vanliga fall. *(Forts.)*

Vormsönytt.

Tänk att alla ha blivit moderna här i världen till och med göken. Han har ännu inte slutat gala trots flera hösåtar och vad värre än, även rågskyllar synas här och där på åkarna.

Droskinvasion till ön har kommit i gång. De användes från tidigt på morgonen till sent på kvällarna. — När kommer den första bilen?

Annars är arbetet på åker och äng i full gång, man skördar och bärgar vad torkan har lämnat kvar, ty under hela försommaren har inte fallit en droppe regn på ön. *Per Bonde.*

Attentatsförsök mot den engelske kungen.

På torsdagen då den engelske kungen red från Hyde park, där han under stora högtidligheter överlämnade flaggor åt en ny gardesbataljon, var han nära att falla offer för ett attentatsförsök. En man trängde sig genom poliskedjan och drog en revolver ur fickan samt gjorde en rörelse som om han ville sikta på kungen. Han hindrades emellertid av en polis och en kvinna vilka lyckades slå revolvren ur handen på honom. Revolvren befanns vara laddad med fyra patroner. Den anhållne är till börden irländare och heter George Andrew MacMahon.

Från hela världen ha lyckönskningstelegram kommit, som lyckönska kungen att han undgått attentatet.

När attentatet skedde var kungen själv den som var minst upprörd. Han red lungt vidare när revolvren som slogs ur handen på brottslingen flög mot hästens sida han red på.

Meddelande till estlandssvenska lärare.

I samband med lärarekurser i Haapsalu håller Svenska lärareförbundet sitt årsmöte den 30. juli kl. 3 em. Alla medlemmar ombedes närvara.

För Sv. lärareförb.

T. Gärdström.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

Redaktion:

M. Westerblom, ansvarig red.

A. Stahl.

A. Aspelin.

Lokalredaktörer:

Vormsi, T. Gärdström.

Noarootsi, V. Pöhl.

Höbring, A. Vesterberg.

Roslep, A. Bergman.

Rüütli 3, Tallinn. Tel. 470-08

Prenumerationspris:

Inrikes	Utlandet
1 år Ekr 2:—	1 år Ekr. 4:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:—

Miljonbrand i Kotka hamn.

Trä- och pappersvaror förstörda för 1 1/2 milj.

Senaste söndagskväll kom elden lös i hamnen i Kotka i en brädgård och inom kort var hela brädgården ett enda eldhav. Elden observerades kl. 11,15 och stadens brandkår alarmerades omedelbart, men kunde icke hindra att det lager av trävaror och papper för export, som fanns innanför brädgårdsområdet, förstördes inom en halv timme. Trots alla ansträngningar spred sig elden till Cadenius & Grans brädgård, till Kotka Trävaru Ab:s och Insulite Ab:s lager, vilka också förstördes. Dessutom spred sig elden till 14 järnvägsvagnar, lastade med tidningspapper, tio ton på varje vagn, och vagnarna jämte deras last stodo icke att rädda

I släckningsarbetet, som drog ut långt på natten, deltog utom Kotka ordinarie brandkår stadens frivilliga brandkår jämte de närbelägna orternas frivilliga brandkårer. I hamnen voro dessutom nio släckningsbåtar verksamma. Först vid 1/22-tiden på natten hade man lyckats begränsa elden, men brandmanskapet fick arbeta hela natten för att hindra elden att flamma upp på nytt och sprida sig till de andra brädgårdarna.

Man beräknar att skadorna stiga till minst 1 1/2 milj. mark. Staten lider största skaden, ty de förstörda järnvägsvagnarna voro oförsäkrade.